
ETNOGRAFSKI MUZEJI IN MUZEJI SVETOVNIH KULTUR KOT PROSTORI SKRBI

Poročilo o projektu

Tina Palaić

225

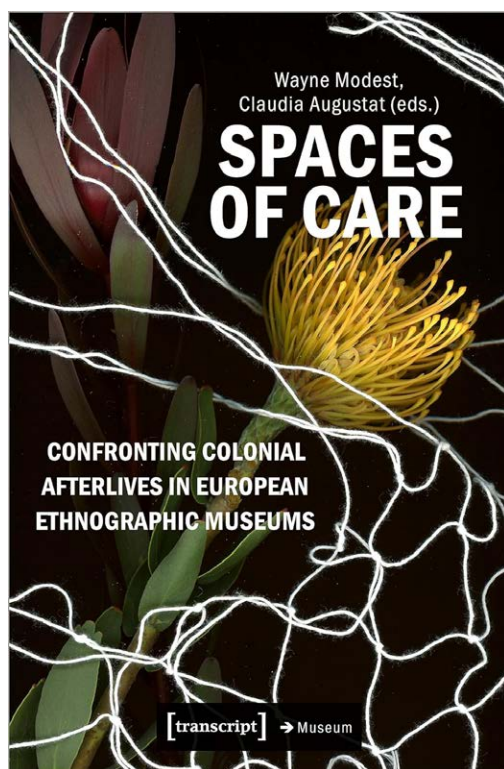
Slovenski etnografski muzej (SEM) je med letoma 2019 in 2023 sodeloval v projektu *Etnografski muzeji in muzeji svetovnih kultur kot prostori skrbi / Taking Care. Ethnographic and World Cultures Museums as Spaces of Care*, ki ga je sofinancirala Evropska unija iz programa Ustvarjalna Evropa. Projekt je temeljil na partnerski mreži, vzpostavljeni v predhodnem projektu *SWICH* (Sharing a World of Inclusion, Creativity and Heritage / Delitev sveta vključenosti, ustvarjalnosti in dediščine), 2014–2018; glej Rogelj Škafar in Palaić 2018), ki pa se je povečala za tri muzeje in tako obsegala trinajst evropskih etnografskih muzejev oziroma muzejev svetovnih kultur. Vodilni partner je bil ponovno Weltmuseum Wien, Dunaj (Avstrija), drugi partnerji pa poleg SEM še Wereldmuseum Leiden/Amsterdam/Bergen-Dal/Rotterdam (Nizozemska), Musée royal de l'Afrique centrale, Tervuren (Belgija), Musée des Civilisations de l'Europe et de la Méditerranée, Marseille (Francija), Världskulturmuseet, Stockholm/Göteborg (Švedska), Linden-Museum, Stuttgart (Nemčija), Museo delle Civiltà, Rim (Italija), Museum of Archaeology and Anthropology, Cambridge (Združeno kraljestvo), Museu Etnològic i de Cultures del Món, Barcelona (Španija) ter dodatni trije MARKK – Museum am Rothenbaum. Kulturen und Künste der Welt, Hamburg (Nemčija), Pitt Rivers Museum Oxford – University of Oxford (Združeno kraljestvo) in Nationalmuseet, Kopenhagen (Danska).

Projektni partnerji smo naslavljali vprašanje podnebnih sprememb in muzejski prispevek k ozaveščanju o trajnostnem razvoju. Cilj projekta je bil vzpostaviti muzeje kot prostore skrbi, ki lahko aktivno prispevajo k navdihovanju občinstva za odgovornejše prakse skrbi za svet, ki si ga delimo z drugimi, ter za oblikovanje alternativne, pravičnejše prihodnosti. Ključno vprašanje je bilo, kako lahko muzeji kot družbeno odgovorne ustanove, katerih nalogi nista le hranjenje in predstavljanje dediščine, temveč tudi aktivno delovanje za sedanjost in prihodnost, uporabijo zunajevropske zbirke kot vir znanja in vrednot, ki nas lahko usmerijo v trajnejšo prihodnost. Pri tem smo opredelili dva izziva: Kako lahko skrbimo za nosilce dediščine in tradicionalnih znanj, medtem ko skrbimo za njihove predmete in jih ohranjamo? Kako predstavljati znanje, ki ga vsebujejo zunajevropske zbirke, ne da bi pri tem ponovno perpetuirali kolonialni pristop?

Kot vodilo pri projektних aktivnostih smo določili koncept skrbi, ki smo ga opredelili kot vsako dejanje, ki prispeva k ohranjanju našega planeta z namenom dobrega življenja vseh živih bitij. Ponovno smo poudarili metodološki pristop, ki zagovarja sodelovalno raziskovanje in ustvarjanje vsebin ob hkratnem širjenju diskurzov, ki interpretirajo dediščino. Zunajevropske zbirke smo obravnavali v sodelovanju med muzejskimi kustosi, restavradorji in konservatorji, raziskovalci iz skupnosti, od koder prihajajo zunajevropske zbirke ali predmeti, ter aktivisti in umetniki.

Projektne partnerji smo izvedli vrsto aktivnosti: konferenci, delavnice, manjša srečanja projektne partnerjev, rezidence umetnikov, aktivistov in raziskovalcev ter eksperimentalne razstave in eksperimentalne publikacije. S skupno publikacijo z naslovom *Spaces of Care*, pri kateri smo sodelovali vsi partnerski muzeji, smo osvetlili izbrane teme, o katerih smo razpravljali na projektne srečanjih, reflektirali rezidence ter bralcem ponudili drugačno branje izbranih muzejskih predmetov (Modest in Augustat 2023). Publikacija je prosto dostopna na spletu.¹ Vse projektne aktivnosti smo komunicirali na spletni strani projekta,² aktivnosti SEM v projektu pa na podstrani muzejske spletne strani.³

226

Naslovnica knjige *Spaces of Care* (foto: zajem zaslon, 2023)

¹ <<https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/9783839468487/html>> [6. 11. 2023].

² <<https://takingcareproject.eu/>> [6. 11. 2023].

³ <<https://www.etno-muzej.si/sl/etnografski-muzeji-in-muzeji-svetovnih-kultur-kot-prostori-skrbi>> [6. 11. 2023].

Projektne teme

Prva projektna tema *Zadeve skrbi* (Matters of Care) je obsegala vzpostavitev teoretičnega okvira za obravnavo antropocena v muzejih in razvijanje konceptov, s pomočjo katerih je mogoče zbirke etnografskih muzejev umestiti v razprave o dobrobiti planeta s poudarkom na podnebnih spremembah. Muzej smo v tem sklopu razumeli kot metodo in mesto za teoretično raziskovanje. Cilj te teme je bil vzpostaviti razmerje med dvema glavnima raziskovalnima vprašanjema projekta – negotovo planetarno prihodnostjo in prihodnostjo pluralnih večkulturnih držav.

V okviru druge teme *Od ohranjanja do skrbi* (From Preservation to Care) smo obravnavali vprašanja, povezana z muzejskim konservatorstvom in restavracijskim delom enim najpomembnejših in najbolj inovativnih vidikov muzejske prakse, okoli katerega je mogoče organizirati radikalen premislek o vlogi etnografskih muzejev in muzejev svetovnih kultur kot prostorov skrbi. Poleg klasične skrbi za ohranjanje predmetov, ki je vedno bolj povezano tudi z vprašanji trajnosti, smo se v tem okviru spoznavali predvsem s staroselskimi razmisleki in praksami varovanja dediščine. Pomembno vprašanje je bilo, kako lahko ustrezno skrbimo hkrati za nosilce dediščine in tradicionalnih znanj ter njihove predmete, in predvsem, kako to počnemo v sodelovanju z njimi.

227

V dveh projektnih temah, in sicer *Ekološka znanja* (Ecological Knowledge) in *Snovanje trajnostnih prihodnosti* (Designing Sustainable Futures), smo naslavljali prepoznavanje in uporabo ekološkega znanja v zunajevropskih zbirkah s poudarkom na vključevanju staroselskih skupnosti in razmišljanju o rešitvah za trajnostno naravno prihodnost. V središču tega sklopa je bilo raziskovanje zunajevropskih zbirk v sodelovanju z umetniki, aktivisti in raziskovalci ter priprava eksperimentalnih razstav. Pri tem je bilo ves čas prisotno zavedanje o zgodovinskem izkoriščanju staroselskih virov in o možnostih stereotipnih pristopov k njihovi dediščini (zunajevropske skupnosti so »bližje naravi«). Na te razmisleke smo bili pozorni tudi ob razvijanju eksperimentalnih pristopov k razstavljanju zunajevropskih zbirk. Pri tem smo tematizirali prilaščanje in izkoriščanje virov, ki je v zgodovinski perspektivi poleg drugega omogočilo tudi nastanek etnografskih muzejev. Ob upoštevanju izkoriščevalskega odnosa med (prejšnjo) muzejsko prakso ter staroselskimi skupnostmi in strokovnim znanjem smo poskušali projektne muzejske prakse utemeljiti v okviru etike skrbi.

V okviru projektne teme *Skrb v svetu, ki si ga delimo z drugimi* (Care in a World We Share with Others) smo o muzeju razmišljali kot o »varnem prostoru«, kjer se lahko soočamo s težkimi, perečimi tematikami. Zlasti v zvezi z zgodovinskimi krivicami muzeje vse bolj obravnavamo kot mesta zdravljenja. Etnografski muzeji in muzeji svetovnih kultur imajo zaradi svojih zbirk edinstveno možnost in predvsem odgovornost, da skrbijo za zbirke, ki predstavljajo svetovno človeško raznolikost in raznolikost ljudi v mestih in regijah, v katerih se nahajajo. Pri tem se je teba zavedati, da je oblikovanje sodobne znanosti v 19. in 20. stoletju ustvarilo tudi hierarhične razlike med kulturami ter ločilo človeštvo in naravo, kar še danes prispeva k ohranjanju neenakosti in hierarhije med skupinami ljudi ter legitimira izkoriščanje narave. V tem sklopu smo se spraševali, kako je mogoče aktivirati etnografske muzeje in muzeje svetovnih kultur za naslavljanje dvojne zaskrbljenosti: zaradi planetarne negotovosti in negotovosti pluralnih družb, pri čemer se

kot pomemben odgovor nanj kaže sodelovanje s posamezniki in skupnostmi pri obravnavi dediščine.

Projektne aktivnosti v SEM

Projektno skupino SEM smo sestavljali kustodinja Tina Palač kot koordinatorka projekta v SEM, Marko Freljih, kustos za zbirke iz Afrike in Amerik, ter Ralf Čeplak Mencin, kustos za zbirke iz Azije, Oceanije in Avstralije. Muzej je bil vključen v obravnavo treh projektnih tem. V sklopu teme *Od ohranjanja do skrbi* smo sodelovali z muzejem Pitt Rivers iz Oxforda in Linden muzejem iz Stuttgarta ter priredili mednarodno srečanje na temo konservatorstva. V okviru teme *Snovanje trajnostnih prihodnosti*, ki smo jo soustvarjali z muzeji iz Tervurna, Københavna, Stockholma in Hamburga, smo pripravili eksperimentalno razstavo s spremljajočo publikacijo *Belo zlato: Zgodbe o bombažu* (Palač 2023). Pri obravnavi teme *Skrb v svetu, ki si ga delimo z drugimi* je SEM sodeloval z muzeji iz Cambrida, Barcelone, Stuttgarta, Rima in Dunaja. V tem sklopu je organiziral rezidenco aktivistke.

228

Od ohranjanja do skrbi: mednarodno srečanje

Z namenom izmenjave izkušenj in praks na področju konservatorstva je SEM priredil mednarodno srečanje *Od ohranjanja do skrbi*, ki je potekalo med 13. in 14. 10. 2022 v Ljubljani. Predavanja so se osredinila okoli dveh ključnih tem: uporabe različne tehnologije za boljše razumevanje predmetov in pojavov njihove degradacije ter uresničevanja sodelovalnega konservatorstva kot metodologije, ki kot ključne za procese ohranjanja predmetov poudarja strokovno znanje in perspektive skupnosti, ki je nosilka dediščine. Udeležili so se ga projektni partnerji iz muzeja Pitt Rivers iz Oxforda, Muzeja sveta na Dunaju in Linden muzeja iz Stuttgarta, vabljeni gostje pa so bili še iz Narodnega muzeja Slovenije, Muzeja kultur in umetnosti sveta iz Hamburga (MARKK), Muzeja Afrike iz Tervurna v Belgiji in Tehnološke univerze v Gradcu. Udeležencev je bilo petindvajset.

Dogodek je bil tridelen. Uokvirjala so ga predavanja treh gostujočih predavateljic: Renée Riedler iz Muzeja sveta na Dunaju, ki deluje kot konservatorka in raziskovalka na področju konservatorstva od leta 2000, je govorila o pomenu ustrezne dokumentacije o interpretaciji, uporabi in skrbi za zbirke. Diana Gabler, ki je od avgusta 2021 zaposlena kot konservatorka v muzeju MARKK, specializirana za nego in ravnanje s kulturnim gradivom, je osvetlila metodologijo sodelovalnega konservatorstva. Sofie Dierickx, ki je leta 2018 diplomirala kot konservatorka lesa na Univerzi v Antwerpnu, sedaj pa dela kot doktorska študentka na projektu TOCOWO v Afriškem muzeju v Tervurenu, je predstavila prav ta projekt. Poleg osrednjih predavanj so udeleženci iz drugih muzejev in graške Tehnološke univerze predstavili svoje projekte in izmenjali izkušnje ter izzive, s katerimi se srečujejo pri svojem delu. Prvi dan dogodka smo v popoldanskem času obiskali še Oddelek za lesarstvo Biotehnične fakultete Univerze v Ljubljani, kjer so predstavili projekte raziskovanja lesa, razkazali njihov laboratorij in omogočili tudi interaktivno rokovanje s primerki lesa. Svoje raziskovanje dediščine je drugi dan predstavil tudi

Raziskovalni inštitut Konzervatorskega centra na Inštitutu za varovanje kulturne dediščine, ki je v ta namen pripravil analizo izbranih predmetov iz SEM.

Mednarodno srečanje *Od ohranjanja do skrbi* v Ljubljani (foto: Dokumentacija SEM, 2022)

Skrb v svetu, ki si ga delimo z drugimi: rezidenca aktivistke

Muzej je v rezidenco povabil umetnostno zgodovinarico Kaniko Gupta (1987) iz Indije, ki je tri mesece (julij–september 2021) v sodelovanju s kustosom Ralfom Čeplakom Mencinom raziskovala muzejsko indijsko zbirko in pripravila obsežen spremljevalni program (glej Gupta in Palaić 2023). Gupta je s SEM prvič sodelovala leta 2018, ko je v muzejski zbirki dokumentirala indijske tiske iz zgodnjega 20. stoletja, v sklopu rezidence pa je analizirala še preostale predmete v tej zbirki. Rezultat njenega raziskovalnega dela je znanstveni članek *Indijska zbirka tiskov iz zgodnjega 20. stoletja v Slovenskem etnografskem muzeju v Ljubljani: med kolonializmom in nacionalističnim diskurzom*, ki je bil objavljen leta 2022 v *Etnologu* (Gupta 2022). Za ekperimentalno razstavo *Belo zlato: Zgodbe o bombažu*, ki je nastala v okviru projekta, je Gupta izbrala predmete iz indijske zbirke, prav tako pa je opravila terensko raziskavo o sodobnih izzivih pridelovanja bombaža v indijski zvezni državi Odiša (o tem več v naslednjem razdelku). Rezidenco sta kot dobro prakso uporabe kulturne dediščine za ozaveščanje o pomenu ohranjanja narave in spodbujanja naravi prijaznejših praks Gupta in Palaić predstavili tudi na 4. mednarodnem simpoziju z naslovom *Dediščina, ki kljubuje / Resilient heritage*, ki ga je med 16. in 18. septembrom 2021 organiziral Mednarodni svet za spomenike in spomeniška območja – ICOMOS Slovenija. Osrednja tema simpozija, ki je bil pripravljen kot spremljevalni dogodek ob slovenskem predsedovanju Svetu EU, so bile podnebne spremembe in vloga dediščine pri odzivu nanje.

Kanika Gupta na performansu *Prekleta zemlja poželjivih žensk* (foto: , 2021)

Gupta v svojem delu spretno povezuje indijske mitologije in tradicije s temami podnebnih sprememb in družbene pravičnosti, predvsem v povezavi z enakostjo spolov. Te tematike je osvetlila z bogatim spremljevalnim programom k svoji rezidenci, ki se je začel že pred njenim prihodom v Ljubljano. Zaradi pandemije koronavirusne bolezni smo rezidenco s pomladi 2020 predstavili na poletje 2021, pred tem pa smo preko spleta organizirali tri srečanja, na katerih je predstavila svoja dotedanja raziskovanja tega področja, tudi dotedanje rezultate raziskave muzejske indijske zbirke, ter razmišljala o možnih vsebinah svoje rezidence. Osvetlila je enega od najbolj razširjenih starodavnih indijskih motivov o ženski in drevesu, kot ga lahko spoznavamo skozi zgodnje kamnite kipe iz obdobja od 2. stoletja pred našim štetjem do 2. stoletja našega štetja. Predstavila je svoje ideje za avtorski performans, ogledali pa smo si lahko tudi njen dokumentarni film *Bilo je spomladi ...*⁴

V času svoje rezidence je Gupta zastavila tri ključne aktivnosti. Z literarnim natečajem *Kako drevesa določajo naš obstoj in spreminjajo naša življenja?* je želela pridobiti izvirno poezijo, ki jo navdihujejo drevesa, s tem pa ozaveščati ljudi o pomenu njihovega ohranjanja, kar je bilo glede na sekanje dreves mestne oblasti v Ljubljani, pa tudi drugje, aktualno že v tistem času. Svoje pesmi v slovenskem, pa tudi v angleškem jeziku je poslalo več kot 20 avtorjev, večina jih je poslala več pesmi. Gupta jih je zbrala v posebnem albumu, ki ga hranimo v muzeju kot dokument njene rezidence.

Dokumentarni film *Bilo je spomladi ...*, ki je bil v SEM na ogled dvakrat, sledil pa mu je pogovor z avtorico, je Gupta posnela v hiši in okoli hiše, v kateri se je rodila in odraščala. Pripoveduje o hiši, ki je bila porušena, ob tem pa je izgubila tudi vrt in drevesa, ki so jo obdajala. Novo večnadstropno hišo, ki je zamenjala staro, pa obdajata le cement in beton. Film je kritika čezmerne gradnje v mestnih središčih, ki pomembno vpliva na poslabšanje

⁴ <<https://www.etno-muzej.si/sl/novice-taking-care/bilo-je-spomladi>> [6. 11. 2023].

kakovosti življenja prebivalcev mesta. Strukturo filma je navdihnila barahmasa, indijska slikarska tradicija, ki prikazuje dvanajst mesecev v letu z upodabljanjem spreminjajočih se letih časov in človeških dejavnosti. Tako kot barahmasa se tudi film Kanike Gupta prične s pomladjo. V teku enega leta, ki ga spremljamo, vidimo transformacijo narave, prav tako pa pokukamo v družinske vsakodnevne aktivnosti. Povsem običajni dogodki nam razkrijejo, da so obnovo hiše Guptini družinski člani različno doživeli, jasno pa je, da je bila zanjo ta gradnja travmatična izkušnja. Dogajanje prav tako odraža možnosti indijske družine srednjega razreda, ki si lahko privoščijo takšno rekonstrukcijo, kar le še pogloblja vrzel med njimi in manj privilegiranimi člani indijske družbe.

Avtorski performans Kanike Gupta *Prekleta zemlja poželjivih žensk*,⁵ ki ga je izvedla enajstkrat (dve odprti vaji, tri izvedbe v organizaciji SEM, pet izvedb v lastni organizaciji po različnih krajih v Sloveniji ter snemanje performansa za namene dokumentiranja aktivnosti), prepleta pripovedovanje zgodb s plesnimi gibi indijskega klasičnega plesa kathak. Performans so navdihnile zgodbe iz budistične, džainistične in bramanske tradicije, ki prepletajo vprašanja narave in odnosa do nje z vprašanjem neenakosti med spoloma ter razmerji moči med različnimi družbenimi skupinami. Gupta poskuša s performansom slediti staroindijskemu kultu čaščenja narave in s tem neizogibno ustvarja novo pripoved kot rezultat njenega izbora zgodb in predvsem njenega razumevanja preteklosti in sedanjosti. Predstava izhaja iz njenega doživljanja hitro spreminjajočega se okolja, kar razume kot nepopravljivo izgubo, ter iz njenih želja in pričakovanj glede prihodnosti, ki jih zaznamujejo sodobne pripovedi o podnebnih spremembah in vlogi človeka v teh procesih. Njen namen je s plesnimi gibi ob spremljavi živahne pripovedi preseči romantične poglede na indijsko kulturo in povabiti k dialogu o okoljski in družbeni krizi, ki jo predstava razkriva gledalcem. Prav tako želi občinstvo spodbuditi k raziskovanju občutkov in čustev, ki jih obravnavane teme vzbudijo pri gledalcih, in s tem k razmišljanju o lastni odgovornosti za boljši jutri. O performansu in kombinaciji virov, iz katerih je pri njegovem snovanju izhajala, je Kanika Gupta pri založbi Kaveri Books iz New Delhija v sozaložništvu s SEM leta 2023 izdala brošuro *Prekleta zemlja poželjivih žensk in moč pripovedovanja zgodb* (*The Cursed Land of Lustful Women and the Power of Storytelling*) (Gupta 2023).

Snovanje trajnostnih prihodnosti: eksperimentalna razstava s publikacijo

SEM se je v projektno temo *Snovanje trajnostnih prihodnosti*, ki je naslavljala zgodovino vpetosti evropskih družb v kolonialni projekt z osvetljevanjem (zgodovinskega) prisvajanja zemlje in virov ter podjarmljanja ljudi v kapitalistične namene, vključil z razstavno zgodbo o bombažu, surovini, ki je soustvarila globalni kapitalistični sistem. Zgodovinska obravnava pridelovanja bombaža in izdelkov iz njega osvetljuje začetke modernega sveta ter nam pomaga razumeti procese industrializacije in globalizacije, v povezavi s tem pa tudi strukture in procese sodobne družbene neenakosti. Razstava *Belo zlato: Zgodbe o bombažu* je bila na ogled v SEM od 19. 1. 2023 do 20. 8. 2023, spremljala pa jo je istoimenska publikacija (Palaić 2023).⁶

⁵ <<https://www.youtube.com/watch?v=VfHOPeQbol8>> [6. 11. 2023].

⁶ Več o razstavi si lahko preberete v tej številki Etnologa.

Obiskovalci na odprtju razstave *Belo zlato: Zgodba o bombažu* (foto: Blaž Verbič, 2023)

Prihodnja projektna udejstvovanja

Weltmuseum Wien, vodilni partner projekta, je z namenom ovrednotiti izvedene aktivnosti in razmisliti o tematskih in metodoloških pristopih za prihodnje projekte pripravil obsežen evalvacijski vprašalnik, ki smo ga partnerji izpolnili že pred poletjem 2023. Evalvacijo smo še poglobili na zaključnem sestanku projekta, ki je potekal med 6. in 8. septembrom 2023 na Dunaju. V nadaljevanju povzemam ključne želje za prihodnost.

Vsebino projekta – naslavljanje podnebnih sprememb in trajnostnih pristopov – so vsi partnerji prepoznali kot relevantno, vendar je bila mnogim sodelujočim bolj oprijemljiva na teoretski kot na praktični ravni. Zaradi pandemije koronavirusne bolezni se je v prvi polovici projekta izvedlo manj aktivnosti, ki so potekale preko spleta, kar je prispevalo k temu, da so partnerji v manjši meri skupaj razvijali razumevanje projektne teme ter skupne pristope in usmeritve. Med željami za prihodnost je med drugim beleženje projektnih rezultatov v obliki priporočil, zbirki dobrih praks in znanstvenih analiz opravljenega dela. Pri tem bi si želeli zlasti razmisleke o tem, kako teorijo implementirati v prakso.

Muzeji so poudarili pomen sodelovanja z različnimi akterji – raziskovalci, umetniki, aktivisti, skupnostmi – pri razumevanju in posredovanju dediščinskih vsebin. Želja za prihodnji projekt je, da bi namesto kratkotrajnih rezidenc vzpostavili dolgotrajno sodelovanje z različnimi dediščinskimi skupnostmi, predvsem pa da bi ta sodelovanja razširili na dediščinske institucije v državah globalnega Juga in tako še bolj usmerjeno uresničevali cilj skupnega ustvarjanja dediščinskih pripovedi z ljudmi, ki jim dediščina pripada. Izpostavili so tudi željo po tesnejšem sodelovanju pri uresničevanju projektnih aktivnosti z drugimi projektnimi partnerji, s katerimi bi skupaj snovali aktivnosti okoli izbranih tem. To bi dodatno prispevalo k izmenjavi razumevanj dediščine, pristopov k njeni interpretaciji in etičnih razmislekov ter omogočilo razumevanje teh praks na

primerjalni ravni. Projektni partnerji so izpostavili tudi željo po tesnejšem sodelovanju različnih služb v samih muzejih in pomanjkanje prenosa projektnih spoznanj v njihovo matično okolje.

Heterogenost evropskih zgodovin bi bilo treba zasledovati tudi pri zamišljanju partnerske mreže. V projekt *SWICH* je bil sprva vključen Muzej Náprstek, muzej azijske, afriške in umetnosti severnoameriških staroselcev iz Prage, vendar je iz projekta izstopil, SEM pa je bil namesto njega povabljen k sodelovanju. Tako v partnerski mreži projekta *SWICH* kot projekta *Etnografski muzeji in muzeji svetovnih kultur kot prostori skrbi* ni sodeloval noben muzej iz vzhodne ali jugovzhodne Evrope, čeprav sta zgodovinski kontekst, prav tako pa tudi aktualno institucionalno delovanje drugačna od muzejev na zahodu in bi njihova vključitev pomembno prispevala k razumevanju projektnih tematik. Predvsem avtorica tega poročila se je na zaključnem sestanku zavzela za oblikovanje bolj vključujoče projektne mreže v prihodnjem projektu.

233

Dolgoročna usmeritev SEM zagotovo vključuje sodelovanje muzeja v evropskih projektih, ki omogočajo izmenjavo znanj in praks v primerjalni perspektivi, pogosto pa odpirajo tudi nove poglede in pristope, spodbudijo pa lahko tudi obravnavo do tedaj spregledanih tem ali pa tistih, za katere morda ni bilo časa.

REFERENCE

GUPTA, Kanika

2022 Indijska zbirka tiskov iz zgodnjega 20. stoletja v Slovenskem etnografskem muzeju v Ljubljani: Med kolonializmom in nacionalističnim diskurzom. *Etnolog* 32: 129–146.

GUPTA, Kanika

2023 *The Cursed Land of Lustful Women and the Power of Storytelling*. New Delhi: Kaveri Books in SEM.

GUPTA, Kanika in PALAIĆ, Tina

2023 *The Cursed Land of Lustful Women*. V: Wayne Modest in Claudia Augustat (ur.), *Spaces of Care – Confronting Colonial Afterlives in European Ethnographic Museums*. Transcript Verlag: Bielefeld, 145–150.

MODEST, Wayne in AUGUSTAT, Claudia (ur.)

2023 *Spaces of Care – Confronting Colonial Afterlives in European Ethnographic Museums*. Transcript Verlag: Bielefeld.

PALAIĆ, Tina (ur.)

2023 *Belo zlato: Zgodbe o bombažu*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.

ROGELJ ŠKAFAR, Bojana in PALAIĆ, Tina

2018 *SWICH: Poročilo o projektu*. *Etnolog* 28: 229–239.